

SEBEN ALACA DOKUMALARI

Seben Alaca (Multicoloured) Weavings

Zeynep BALKANAL * & Sultan SÖKMEN **

Öz: Seben yöresinde yapılan alan araştırmasında bulunabilen alaca dokumalar makale konusu olarak ele alınmıştır. Yörede el dokumacılığı çok eski yıllara dayanmaktadır. Geçmiş yıllarda günlük kullanım ve çeyiz amaçlı, özellikle alaca, kız kıvrığı ve kilim dokuma çeşitlerinin hemen hemen her evde yapıldığı Seben halkı tarafından belirtilmiştir. Yöre halkı kendilerine dokuma yapmak için evlerinin dışında avluda başka bir mekân oluşturmuşlardır. Eskiden her evde 2-3 adet dokuma tezgâhı (düzen) bulunduğu bu tezgâhların birinde kilim, heybe, çul ve çuval gibi kaba dokumalar, birinde kıvrak dedikleri iç çamaşırılık ve çarşaflık dokumalar, diğerinde ise alaca dokumalar yapıldığı kaynak kişiler tarafından belirtilmiştir. Yörede günümüzde halen dokuma ile uğraşan birkaç kişi mevcuttur.

Alaca dokumalar “çulfalık” adı verilen mekikli tezgâhlarda dokunmuşlardır. Bu dokumalar “iç donluk”, “dış donluk” adı altında iki şekilde üretilmiştir. İç donluk, gece yatarken sıcak tutması nedeniyle pijama amaçlı, dış donluk ise genelde yöre kadınları tarafından şalvar şeklinde gündelik olarak kullanılmaktadır. Bezayağı örgüsüyle dokunmuş olan alacaların çizgili ve kareli çeşitleri bulunmaktadır. Makalede amacımız Bolu İli Seben İlçesinde bulunabilen alaca dokuma örneklerinin teknik, desen, renk ve kompozisyon özelliklerini tanıtmaktır.

Anahtar kelimeler: El sanatları, alaca, dokuma, Seben

Abstract: The alaca (multi-coloured) weavings that were found in the field study carried out in the region of Seben comprised the subject of the current article. Hand-weaving goes back to old ages in the region. People in the town of Seben pointed out that particularly the types of “alaca”, “kız kıvrığı” and rug weavings were produced in almost all houses in the past for the purpose of daily use and trousseau. People in the region prepared a different place in the garden, out of their houses to make weavings. It was told by the source people that almost all houses had 2-3 looms and they produced saddlebags, rugs, mats and sacks in one of these looms, they wove underwear called ‘kıvrak’ and bed sheets in one of them and alaca weavings

Makale Gönderim:
03.10.2017
Kabul Tarihi:
11.11.2017

* Yrd. Doç. Dr. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi zbalkanal@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi sultan.sokmen@hotmail.com

in the other. There are still a few people dealing with weaving in the region.

Alaca weavings were woven in the shuttled looms called "çulfalık". These weavings were produced in two ways with the names of "iç donluk" (underwear) and "dış donluk" (trousers). İç donluk was used for the purpose of pyjamas to keep warm while sleeping and dış donluk was used for daily purposes by the women in the region just like shalwar (baggy trousers). Alaca weavings that were woven as plain weave has striped and square types. The purpose of the current article is to introduce the technical, design, colour and composition features of the samples of alaca weavings in the town of Seben in the city of Bolu.

Keywords: Handicrafts, (alaca) multi-coloured weave, Seben

GİRİŞ

Geçmişten günümüze kültürel yaşamımızda sürekli yer alan dokumacılık ister günlük kullanım olsun, isterse başka amaçlı olsun yüzyıllar boyu güncel olarak bir sanat dalı olmayı başarmıştır. Dokumacılığın temel işlemleri hiç değişmeden günümüze kadar gelmiştir. Bu temel işlemler haricinde kültürel ve coğrafi değişimler nedeniyle zamanla motif, renk, kompozisyon vb. özellikler zenginleşmiş ve çok çeşitlilik göstermiş ve halen de göstermeye devam etmektedir. Dokumalarda hammadde olarak hayvan ve bitki liflerinden yararlanılmıştır.

Yüzyıllardır ülkemizde süregelen dokumacılık dünyanın hiçbir ülkesinde görülmeyecek kadar zengin bir çeşitlilik göstermektedir. Günümüzde eskiye nazaran teknolojinin ilerlemesi ve ekonomik kaygılar gibi birçok etken el dokumalarının azalmasına ya da yok olmasına neden olmaktadır. El üretimi dokumalar günümüzde sayıları azaldıkça daha da değer kazanmaktadır. Bundan dolayı bulunabilen el üretimi dokumaların literatüre kazandırılması ve tanıtılması gün geçtikçe önem arz etmektedir.

Araştırmaya yöre olarak seçilen Bolu ili Seben ilçesi oldukça eski bir yerleşim alanıdır. İlçe, Batı Karadeniz Bölgesi'ne girmekle beraber İç Anadolu Bölgesi'yle sınır teşkil etmektedir. Bolu il merkezinin 54 km. güneyindedir. Seben'in doğusunda Kıbrıscık, batısında Mudurnu, kuzeyinde Bolu, güneyinde ise Nallıhan bulunmaktadır. 2016 nüfus kayıtlarına göre 5505 nüfusa sahiptir. Bölgenin eski bir yerleşim alanı olduğu, Solaklar, Muslar, Çeltikdere ve Yuva köyleri çevresinde bulunan kaya evlerinden anlaşılmaktadır. Yörede öncelikle Hititler yaşamış, M.Ö 1000'li yıllara doğru ise bölgedeki yönetim değişikliklerine paralel olarak yörenin sırasıyla Frig, Lidya ve Pers egemenliği altında kaldığı yazılı kaynaklarda görülmektedir. M.Ö 334 yılından sonra Bolu ile birlikte Bitinya sınırları içine dahil olan Seben bölgesi, M.Ö 74 yılında Bitinya topraklarının Romalılara geçmesi nedeniyle önce Roma, ardından da 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması nedeniyle Doğu Roma, yani Bizans egemenliğine girmiştir. 1324 yılında Bolu'nun fethiyle Osmanlı yönetimine geçmiştir. 1911 yılında Keskinli mahallesinde Mudurnu ilçesine bağlı Çarşamba isimli bucak kurulmuş, 1946 yılında Seben adını alarak ilçe olmuştur. Bugün ilçeye bağlı 2 mahalle ile 29 köy vardır. İlçe ismini kuzeyde bulunan Seben Dağlarından almıştır. Seben, yüce dağ, ulu dağ anlamına gelmektedir (<http://www.seben.bel.tr/icerik/1753/17/ilcenin-tarihi> Erişim: 25.09.2017) (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1. Bolu İli Seben İlçesi

(<http://www.seben.bel.tr/icerik/1753/17/ilcenin-tarihi> Erişim: 25.09.2017)

Araştırma konusu olan Bolu ili Seben ilçesi alaca dokumalarının geçmişi bölgeye ilk yerleşim yıllarına dayanmaktadır. Yöre halkı geçmişten günümüze alaca dokumaları yaygın olarak kullanmıştır.

Seben yöresinde yapılan alan araştırmasında bulunabilen alaca dokumalar makale konusu olarak ele alınmıştır. Alaca dokumanın birçok kaynaktan çeşitli tanımları yapılmıştır; birkaç renkli iplikten yapılmış dokuma (TDK, Erişim: 2017), basit örgü tekniğiyle dokunan iç giyimde, tefrişte ve çeşitli ihtiyaçlarda kullanılan pamuk ya da ipekten bir kumaş türü (Özbel, 1948: 18), kırmızı zemin üzerine sarı çubukları olan pamuklu bir kumaş türü (Ünal, 2011: 30).

Türkbilig/Türkoloji Araştırmaları Dergisinde yayınlanan “Kuzey Azerbaycan Türkçesindeki "Alator" Kelimesi Üzerine” adlı çalışmada “"Ala" kelimesinin anlamının verildiği örneklerden de görüldüğü üzere, bu ismin temel anlamı, karışık; karışık renklerden, çizgilerden, beneklerden oluşmuş; çizgileri ve renkleri net olmayan biçiminde ortaya konabilir. "Ala" kelimesinin bu temel somut anlamı, +ca ekiyle genişlemiş "alaca" türevinde yeni somut anlamlar kazanarak bir çeşit dokuma, çizgili kumaş anlamına gelmiştir” şeklinde alaca isminin kökeni açıklanmıştır (İlker, 2001: 62).

Birkaç renkli ipliğin bir arada kullanılarak dokunduğu kumaşlara genel olarak “alaca kumaş” denmektedir. Alaca, köken olarak kırmızı anlamına gelen “al” kelimesinden gelmektedir. Çok renkli anlamına gelen “alaca” Anadolu’nun birçok yerinde kullanılmaktadır. Örneğin çok renkli kilime “alacalı kilim” ya da ikiden fazla renkli ipliklerle dokunmuş veya desenlendirilmiş bir çuvala “alacalı çuval/alaca çuval” denilmektedir. Yerel kullanımda “alaca”; alaca bez, alacalı kumaş, alacalı don, alacalı kilim, alacalı çuval, alaca entari olarak değişik bölgelerde ad olarak karşımıza

çıkmaktadır (Eraslan ve Atalayer, 2013:253-254).

Alaca dokumaların tarihini kısaca inceleyecek olursak;

Moğol döneminden sonra XIII. Yüzyıldan beri Hindistan, İran ve Türkiye’de tüketimi çok olan ipek-pamuk karışımı bir grup kumaş çeşidine kutni ve alaca denir (İnalcık, 2008: 103). Evliya Çelebi Seyahatnamesinde “Merzifon’un beledi alaca yastığı, basma kalemkârı, çit yorgan yüzleri, çarşaf ve perdeleri meşhurdu” ifadesiyle 1300’lü yıllarda alaca dokumaların meşhur olduğundan bahsetmiştir (Evliya Çelebi Seyahatname, 1314 H.: 398).

Osmanlı tereke ve gümrük defterlerinde XV. Yüzyıldan beri alaca adı altında birçok çeşit kumaş ismi geçmektedir: Mısır alacası, Şami alaca, Yazdi alaca, Hindi alaca, Anaberi alaca, Manisa alacası, Tire alacası, Kaşan alacası, Dapul (Hint) alacası, alaca basma. Alacadan birçok eşya yapılırdı: Alaca kaftan, alaca heybe, alaca çarşaf, alaca minder, alaca kilim, alaca atlas mak’ad (minder), alaca peşkir. İstanbul’da alaca satıcıları ayrı bir hifret (lonca) halinde örgütlenmişlerdi. Evliya Çelebi döneminde Tire, Şam ve Hint alacaları meşhurdu. Atlas veya kemha kaftan yerine ucuz bir kaftan çeşidi alacadan yapılıyordu. Giyecek ve ev döşemesi olarak alaca kumaşının tüketim alanı pek genişti. Alaca, Hindistan’da bu adla meşhurdu. Alaca, Asya’da İndinozya’dan Orta Doğu’ya kadar uzanan geniş bir sahada yaygın, ikat denilen kumaş grubu içinde incelenmektedir (İnalcık, 2008: 103).

1543-1659 yılları arasında Edirne’de ölmüş olan 19 bezzazın (manifaturacı) stokları içinde ithal edilen ve terekesi kayıtlı 175 kişinin ev eşyası arasında 225 akça fiyatlı Hint menşeli Dapul (Daphol) alacası (1651) kumaşların olduğu görülmektedir (İnalcık, 2008: 90).

1551 ve 1575 Basra tahrir defterlerinde; Basra, Katif ve Bahreyn’de yapılan pamuklular öteki Osmanlı bölgelerine ihraç olunmakta idi. Özellikle Katif’te kirbas, destar, bez ve alaca olarak çeşitli pamuklu kumaşlar dokunduğu ve ihraç edildiği belirtilmektedir (İnalcık, 2008: 91).

Osmanlı Devletinde 1640 Tarihli Narh Defterlerinde geçen XVI. Yüzyılda kadın kaftanları alacadan, feraceleri ise çukadandır ibaresi (Kütükoğlu, 1988: 122), XVII. Yüzyılda terekelerde Şam ve Mısır alacalarının fiyatlarından bahsedilmesi (Er ve Genç, 2008: 111), XIX. Yüzyılın son çeyreğinde H. 1302-1303 (1884-1886) tarihli ve 152 Numaralı Gaziantep Şer’iyye Siciline göre, Ayntab’da (Gaziantep) 2.215 adet bez, alaca ve aba tezgâhi bulunmaktadır (Yıldırım, 2012: 1216) ifadeleri bu yüzyıllarda alaca dokumaların varlığını göstermektedir.

XVII. Yüzyılda Şam’ın dokuma alanındaki şöhreti Osmanlı devletinin dışına da taşmıştı. Şehirde dokunan dokumalar Avrupa’ya gönderilmekteydi. Özellikle 1674-1700 yıllarında Şam’da Yahudiler ve Hristiyanlar arasında alaca kumaşçılığı, alaca dokuyuculuğu, ipekçilik ve ipek eğiriciliği dokuma alanındaki diğer mesleklere göre

daha yaygındı. 1695-1696 yılları arasında Şam'ın Merkezinde Yahûdilerden 4 adet Alacadokur (Alaca dokuyucu), 1695-1696 yılları arasında Şam'daki Meslek Sâhibi Hıristiyanlardan Alacadokur (Alaca dokuyan) 34, Alacacı 38 adet bulunmaktaydı (Samıkıran, 2014: 234-237).

XVIII. Yüzyılda hükümet tarafından israfın önüne geçmek için almış olduğu tedbirler çerçevesinde hizmetçi ve esnafın kıyafetlerinde düzenlemelere gidilmiş ve Yener "Eski Ankara Kadın Kıyafetleri ve Giyiniş Tarzları" adlı makalesinde "1776 da çıkan bir emirname: "Hademe, esnaf vs. makulesinden hiçbir ferdin badema samur, vaşak, kakım cinsinden kürk ve çiçekli Hint metaından entari giymemeleri, hangi neviden olursa Hint şalı kuşanmamaları ve ancak Engürü şalı kuşanıp Bursa kutnisi, Şam alacası giymeleri, Hame işi basma kuşak sarmaları, kadınların da Galata işi tâbir olunan tel ve sırma kılaptandan işleme ağır şeylerden el çekmeleri" lüzumu bildirilmiştir" diyerek Şam alacasının günlük kıyafetlerde kullanıldığını belirtmiştir (Yener, 1976: 23-24).

1890'larda Bor kasabasında 2.250 tezgâhta alaca kumaş dokunuyordu. 1890'ların ortalarında, Manisa bölgesi, yılda yaklaşık 2,6 milyon kuruşluk tekstil ürünleri üretiyordu. Bunun yarısını, 150.000 topluk alaca kumaşı üretimi oluşturuyordu (Quataert, 2008:106-109).

XIX. Yüzyılın sonu, XX. Yüzyılın başı itibariyle (1876-1908 yılları) Maraş'ta faaliyette bulunan ticari ve sınaî iş yeri envanteri incelendiğinde Alaca-Kumaş Tezgâhı 1876'da sayısı 1000 iken 1885'de 281'e düşmüştür (Şahin, 2011: 1063). XX. Yüzyılın başında Halep Vilayet Salnamesinde meşhur alaca pamuktan sayfiye elbiselikler imal edildiği geçmektedir (Şahin, 2011: 1068). 1921 Sanayi Sayım Neticeleri belgelerinde alaca dokuma müessesesi sayısı 2.799, çalışan sayısı ise, 3.791 olarak belirlenmiştir (Susam, 2010: 132).

İzmir bölgesinde 1900'lü yıllarda tekstil sanayinde atılım yapılmıştır. Çok rağbet gören, yelek, iç çamaşırı ve hamam eşyası üretiminde kullanılan alaca kumaşının üretimi aşağı yukarı 1,5 milyon topu buluyordu. Bu da 9,5 milyon kuruşluk bir üretilimdi. Yani bölgedeki toplam tekstil üretiminin yaklaşık dörtte üçüydü (Quataert, 2008:104).

Denizli sancağı, 19. Yüzyılın sonlarında Batı Anadolu'nun en canlı kumaş üretim merkeziydi. Denizli şehrinde, 190 tezgâh, yılda 69.000 top kumaş üretiyordu, bunun yarısından fazlası alacaydı. Denizli'nin dokumacılıktaki şöhreti, iki kasabasının üretimine dayanıyordu: Kadıköy ve Buldan. Kadıköy'de kumaş üretimi 20. Yüzyıl başlarken hızla artmıştı, 15.000 Kadıköylü İngiliz ipliği ve Alman boyaları kullanıyordu. 784 tezgâhta, 1900 yılı civarında, çeşitli tekstil ürünlerinden (üstlük, bez, kuşak ve alaca) 321.000 top dokunmuştu; birkaç yıl sonra yalnız alaca üretimi 300.000 topa ulaştı (Quataert, 2008:105). Yine aynı yüzyılın sonlarına doğru, Davas sancağında hem erkek hem de kadınlar ticari amaçlarla dokumacılık yapmıştı. 143 genç kız ve 43 erkek çoğu boğası ve alaca olmak üzere 15.000 top kumaş üretmişti (Quataert, 2008:146).

Alaca dokumaların isimleri çeşitli kaynaklarda dokundukları yörelere göre adlandırılmıştır. Bunlar; Mısır alacası, Dapul Hint (Daphol) alacası, Hindi alacası, Manisa alacası, Tire alacası, Kaşan alacası, Şam alacası, Antep alacası (İnalçık, 2008: 55, 90, 93, 103, 134-135), Bursa alacası, Manisa alacası, Kastamonu alacası, Buldan alacası, Arapkir (Malatya) alacası, Antep alacası (Salman, 2004: 17).

Eskiden iç giyimde tefrişte ve çeşitli ihtiyaçlarda kullanılan alacalar, zamanımıza kadar dokuna gelmiş ve Bursa, Halep, Manisa alaca dokumaları ile meşhurmuş, bugün Buldan, Arapkir ve Gaziantep'te eski örneklerle göre dokunmaktadır. Çok eskiden alacaların ipekle dokunduğuna dair bazı resmi belgelere de rastlanmaktadır (İmer, 2001: 14).

Selçuklulardan beri Anadolu'nun çeşitli yörelerinde dokunduğu bilinmektedir. Alacadan kadın ve erkek giyimleri (hırka, mintan, şalvar, entari vs.) dikilmektedir. Pamuk-ipek karışımı alacalara Halep veya Şam alacası denir. Anadolu'da; Bursa, Erzincan, Denizli, Balıkesir, Konya (Hadim), Gaziantep (Kilis) alacaları çok tanınmıştır. Alacaların Beşparmak, Yollu, Çizgili, Çubuklu gibi çeşitleri vardır (Önder, 1998: 11-12). Bazı kaynaklarda belirtildiğine göre, bunlardan hariç alaca dokumaların altınoluk ve altıparmak gibi çeşitleri de bulunmaktadır. Bunları kısaca açıklayacak olursak;

Beşparmak: Beş ayrı renkte çubuklarla desenlendirilmiş ve bez ayağı örgüyle dokunmuş pamuklu bir kumaş türüdür. Pamuk ve ipek karışımı olanları da vardır. Beşparmak kumaşlar, desen karakteri bakımından alacaya benzer. Alacadaki uyumlu ve yumuşak geçişli renklerin yerini, beşparmakta gelişigüzel yan yana getirilmiş ve kesin hatlarla birbirinden ayrılmış çubuklar almıştır (Büyük Larousse, 1992: 1576). Her çubuğu ayrı beş renkte dokunmuş, yollu kumaş. Elifi ve sopalı da denir (Özen, 1981: 304).

Altınoluk: Alaca kumaşın yarı ipekli olanına altınoluk denilmektedir. Zeminleri kırmızı olup çizgileri sarı, siyah, beyaz, mavi, yeşil, mor gibi altı renk üzerindedir. Altınoluk geçmiş dönemlerde genellikle erkek gömlekleri ve kadın elbiselikleri yapımında kullanılmıştır. Bugün ise aynı kumaş folklorik amaçlı giysilerde kullanılmaktadır (Önlü, 1994: 332). Ustufa cinsinden altın sırma veya kılaptanla işlenmiş çizgili ipek kumaşlara bu isim verilmiştir. Bu cins kumaşların üzerinde sırma işlemeli yollar bulunmaktadır. Alacalar zaman zaman işlemeli kadın şalvarları yapımında da kullanılmıştır (Meydan Larousse, 1992: 385).

Altıparmak: Al veya lacivert zemin üzerine altı renk çubuklu (yollu) olarak dokunan kumaş cinsidir. Altı renk çubukları olmasından dolayı da bu adı almıştır. Bu kumaşlar altınoluk kumaşlarının bir türü olarak görülmüş erkek mintanı, kadın entarisi yapımında kullanılmıştır. Erkekler için altıparmak kumaşından yapılan gömlekler de çizgili ve yarı ipekli kumaşlardan yapılmışlardır (Büyük Larousse, 1992: 470). Altınoluk kumaşlar, gelinlik entarilerin yapımında kullanılmıştır. Bu tür yollu kumaşlara kitabi ve alaca da denir. Şam kumaşlarını taklit ederek yapılanlarına Şam alacası denirdi (Arseven, 1986: 94).

Sadece bez ayağı bağlama tarzı ile dokunan Alaca'ların kumaş yüzeyinde oluşturulan değişik renklerdeki uzunlamasına çizgisel efektleri çözümlü ipliği ile sağlanmaktadır. Alacalar, düz-hareli renklerde üretildiği gibi, ekoseli veya çözümlü yönünde inceli kalınlı çizgilerle renklendirilmiş kompozisyonlarda üretilirler (Yardımcı, 2016: 225).

Yapılan araştırmalarda bazı alaca kumaş örneklerinde bezayağı örgüsünün yanı sıra çözümlü ripsi, atkı ripsi, dimi örgü ile yapılan örnekleri de bulunmaktadır. Bu örneklerde çözümlü ya da atkıdan farklı renklerde, enine ve boyuna çubuklu, çizgili veya ekose desenli alaca dokumalar tespit edilmiştir (Soysaldı ve Gök, 2016: 32).

Alacalar düz -hareli renklerde üretildiği gibi, ekoseli veya çözümlü yönünde inceli kalınlı çizgilerle renklendirilmiş kompozisyonlarda üretilirler. Kutnu dokumalar kadar zengin çeşide sahip olmasalar da Kemha, Şaliye, Mekkavi, Çitari, Müflüs olarak adlandırılan çeşitleri bulunmaktadır (Yardımcı, 2016: 225). Ayrıca İmer, Gaziantep yöresinde yapmış olduğu çalışmasında alaca dokumaların pijama çizgili, gümüşü-lacivert çizgili, yeni çizgi, düz helaliye, dişli, üç çubuklu mestane, bir kalın-üç ince çubuklu şalşapık gibi isimler altında dokunduğunu belirtmiştir (İmer, 2001:21). Yine aynı çalışmada incelediği alaca kumaş örneklerinde Kemha, Şaliye, Mekkavi, Çitari, Müflüs çeşitlerinin örnekleri görülmektedir (İmer, 2001: 160-164).

Bu çalışmada Bolu ili Seben ilçesi alaca dokumaları ele alınmıştır. Yörede el dokumacılığı çok eski yıllara dayanmaktadır. Geçmiş yıllarda günlük kullanım ve çeyiz amaçlı, özellikle alaca, kız kıvrığı ve kilim dokuma çeşitlerinin hemen hemen her evde yapıldığı Seben halkı tarafından belirtilmiştir. Hatta kendilerine dokuma yapmak için evlerinin dışında avluda başka bir mekân oluşturmuşlardır. Eskiden her evde 2-3 adet dokuma tezgâhı (düzen) (Fotoğraf 2) bulunduğu bu tezgâhların birinde kilim, heybe, çul ve çuval gibi kaba dokumalar, birinde kıvrak dedikleri iç çamaşırlık ve çarşaflık dokumalar, diğerinde ise alaca dokumalar yapıldığı kaynak kişiler tarafından belirtilmiştir. Yörede günümüzde halen dokuma ile uğraşan birkaç kişi mevcuttur. Eski dokuma yerlerini yılmamışlar şimdi çok ince olmayan dokumalarla uğraşmaktadırlar.

Fotoğraf: 2. Çulfalık (Mekikli) Tezgâh (Düzen) (Seben 2017)

Yörede dokuma tezgâhlarına genel olarak düzen adı verilmektedir. Bölgede alaca dokumalar “çulfalık” adı verilen mekikli dokuma tezgâhlarında dokunmuştur (Fotoğraf 2). İpler, kopmaması için un ve su karışımı içinde çirşlenmekte ve bu karışıma yörede “çorba” denilmektedir. Kaynak kişiler bu karışımın şerbet gibi akmadan yapılması gerektiğini, kıvamını tutturmak için tırnağın üzerinden akmayacak şekilde un-su karışımı çiriş hazırladıklarını belirtmişlerdir.

Çirşleme işleminden sonra ipler gübrelili suya konulup yıkanmakta bu da iplerin mukavemetini artırmaktadır. Bu işlemden sonra kuruyan, yörede “tura” dedikleri ip çileleri çıkırık yardımı ile masuraya alınıp, çözüğü yapmak için “çağa” adı verilen duvara ya da yere çakılmış çiviler yardımıyla çözüğü çözümlenip, çapraz yapıldıktan sonra tarakla çekerek tezgâha (düzen) geçirilir.

Yörede alaca dokumalar “iç donluk” ve “dış donluk” adı altında üretilmişlerdir. İç donluk, gece yatarken sıcak tutması nedeniyle pijama amaçlı kullanılırken, dış donluk ise genelde yöre kadınları tarafından şalvar şeklinde diktirilip gündelik olarak kullanılmaktadır (Fotoğraf 3-4-5). Yöre halkı günlük kıyafetlerinde tarlada, bahçede diken-ot gibi şeylerin yapışmamasından dolayı halen alaca donları giymektedirler. Özdemir, Yetim ve Kasaplı “Bolu İli Yöresel Kıyafetleri ve Folklorik Yapma Bebek Üretiminde Değerlendirilmesi” adlı araştırmalarında Seben İlçesi bölümünde yörede bulunan iç ve dış donlardan örnekler göstermişler ve dış donların halen yörede giyildiğine değinmişlerdir (Özdemir, Yetim ve Kasaplı, 2011: 143-144). Bunun dışında yörede alaca dokumadan damat gömleği ve günlük gömlek örneklerine de rastlanmışır (Fotoğraf 6-7).

Fotoğraf 3. İç Don Alaca Örneği
(Seben 2017)

Fotoğraf 4. Dış Don Alaca Örneği
(Seben 2017)

Fotoğraf 5. Alaca Dış Don Giymiş Seben'li Kadınlar (Seben 2017)

Fotoğraf 6. Alaca Dokuma Damat Gümleđi
(Seben 2017)

Fotoğraf 7. Alaca Dokuma Gümnlük Gümlek
(Seben 2017)

Yörede yapılan araştırmalarda iç donluk alacalar kareli (çatkılı) (Fotoğraf 8-9-13-15-16-17-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33) ve dokusu ince, dış donluklar ise çizgili (çubuklu) (Fotoğraf 10-11-12-13-18-19-20-21) dokusu kalın dokumalar olarak tespit edilmiştir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırma materyalini Bolu İli Seben ilçesinde 2017 yılında yapılan alan araştırmasında bulunabilen alaca dokumalar oluşturmaktadır. Araştırmada, alaca dokumaların teknik, desen, renk ve kompozisyon özelliklerini belirlemek amacıyla bir gözlem fişi oluşturulmuş ve belirli aralıklarla bölgeye gidilmiştir. Araştırma yapılan Seben bölgesinde yöre halkı ile karşılıklı görüşmeler yapılmış ve gözlem fişleri her bir ürün için ayrı ayrı doldurulmuştur. Ayrıca bulunan ürünlerin fotoğrafları çekilerek belgelenmiştir. Yörede çok sayıda alaca dokuma tespit edilmiştir. Makalede alaca dokuma örneklerinden farklılık gösteren 13 tanesi seçilerek teknik, desen, renk ve kompozisyon özellikleri sunulmuştur.

Bulunan alaca dokuma örneklerinin atkı ve çözgü sıklıkları (1 cm'de) bir lup yardımı ile sayılarak tespit edilmiştir. Lif cinsi olarak bulunan örneklerin tümünde pamuk ipliği tercih edildiği gözlemlenmiştir. Tespit edilen alaca dokuma örneklerinde bezayağı dokuma tekniği kullanılmıştır.

BOLU İLİ SEBEN İLÇESİNDE BULUNAN ALACA DOKUMALAR

Fotoğraf 8. Alaca dokuma (çatkılı) iç don pijama

Fotoğraf 9. Alaca dokuma (çatkılı) iç don pijama detay

Fotoğraf No: 8-9

Kaynak Kişi: Fatma Kartal-Seben Kızık Köyü

Ürünün Türü: Alaca dokuma (iç don pijama)

İnceleme Tarihi: 02.04.2017

Bulunduğu Yer: Seben Kızık Köyü

Yapım Yılı: 40-45 yıllık

Atkı Sıklığı: 24 (1 cm'de)

Çözü Sıklığı: 18 (1 cm'de)

İplik Cinsi: Çözgü: Pamuk **Atkı:** Pamuk

Uygulanan Teknik: Bezayağı örgüsü

Kullanılan Renkler: Kırmızı, lacivert, hardal sarısı, beyaz

Kompozisyon: Alaca dokumada, atkı ve çözgüde kullanılan farklı renk ipliklerle, çeşitli kalınlıklarda çizgilerin kesişmesi ile değişik büyüklüklerde kareler ve dikdörtgenler elde edilmiştir. Bezayağı örgüsü ile dokunmuştur. Kareli (yörede çatkılı) dokunan alaca dokuma iç donluk olarak üretilmiştir.

Fotoğraf 10. Alaca dokuma (çubuklu) dış don

Fotoğraf 11. Alaca dokuma (çubuklu) dış don detay

Fotoğraf No: 10-11

Kaynak Kişi: Rabia Ünalın-Seben Merkez

Ürünün Türü: Alaca dokuma (dış donluk)

İnceleme Tarihi: 08.04.2017

Bulunduğu Yer: Seben Merkez

Yapım Yılı: 55 yıllık

Atkı Sıklığı: 12 (1 cm'de)

Çözü Sıklığı: 13 (1 cm'de)

İplik Cinsi: Çözü: Pamuk **Atkı:** Pamuk

Uygulanan Teknik: Bezayağı örgüsü

Kullanılan Renkler: Lacivert, beyaz, sarı, kırmızı, kahverengi

Kompozisyon: Alaca dokuma yörede çubuklu adı verilen lacivert, beyaz, sarı, kırmızı, yeşil renklerde kalın ve ince çizgili şekilde dokunmuştur. Bezayağı örgüsü ile dış donluk olarak üretilmiştir.

Fotoğraf 12. Alaca dokuma (çubuklu) dış don **Fotoğraf 13.** Alaca dokuma (çubuklu) dış don detay

Fotoğraf No: 12-13

Kaynak Kişi: Fatma Kartal-Seben Kızık Köyü

Ürünün Türü: Alaca dokuma (dış donluk)

İnceleme Tarihi: 02.04.2017

Bulunduğu Yer: Seben Kızık Köyü

Yapım Yılı: 30-35 yıllık

Atkı Sıklığı: 16 (1 cm'de)

Çözümlü Sıklığı: 14 (1 cm'de)

İplik Cinsi: Çözümlü: Pamuk Atkı: Pamuk

Uygulanan Teknik: Bezayağı örgüsü

Kullanılan Renkler: Bordo, lacivert, sarı, beyaz

Kompozisyon: Alaca dokuma yörede çubuklu adı verilen kalın ve ince çizgili şekilde dokunmuştur. Bezayağı örgüsü ile dış donluk olarak üretilmiştir.

Fotoğraf 14. Kareli (çatkılı) alaca dokuma

Fotoğraf 15. Kareli (çatkılı) alaca dokuma detay

Fotoğraf No: 14-15

Kaynak Kişi: Fatma Kura-Seben Merkez

Ürünün Türü: Alaca dokuma (iç donluk-gömleklilik)

İnceleme Tarihi: 08.04.2017

Bulunduğu Yer: Seben Merkez

Yapım Yılı: 55 yıllık

Atkı Sıklığı: 16 (1 cm'de)

Çözü Sıklığı: 17 (1 cm'de)

İplik Cinsi: Çözgü: Pamuk **Atkı:** Pamuk

Uygulanan Teknik: Bezayağı örgüsü

Kullanılan Renkler: Lacivert, kırmızı, beyaz

Kompozisyon: Alaca dokumada, atkı ve çözgüde kullanılan farklı renk ipliklerle, değişik kalınlıklarda çizgilerin kesişmesi ile değişik büyüklüklerde iç içe kareler elde edilmiştir. Bezayağı örgüsü ile dokunmuştur. Kareli (yörede çatkılı) dokunan alaca dokuma iç donluk-gömleklilik olarak üretilmiştir.

Fotoğraf 16. Kareli (çatkılı) alaca dokuma **Fotoğraf 17.** Kareli (çatkılı) alaca dokuma detay

Fotoğraf No: 16-17

Kaynak Kişi: Fatma Kılıç-Seben Merkez

Ürünün Türü: Alaca dokuma (iç donluk-gömleklilik)

İnceleme Tarihi: 08.04.2017

Bulunduğu Yer: Seben Merkez

Yapım Yılı: 55 yıllık

Atkı Sıklığı: 16 (1 cm'de)

Çözü Sıklığı: 17 (1 cm'de)

İplik Cinsi: Çözgü: Pamuk Atkı: Pamuk

Uygulanan Teknik: Bezayağı örgüsü

Kullanılan Renkler: Kırmızı, beyaz

Kompozisyon: Alaca dokumada, atkı ve çözgüde kullanılan farklı renk ipliklerle, değişik kalınlıklarda çizgilerin kesişmesi ile değişik büyüklüklerde kare ve dikdörtgenler elde edilmiştir. Bezayağı örgüsü ile dokunmuştur. Kareli (yörede çatkılı) dokunan alaca dokuma iç donluk-gömleklilik olarak üretilmiştir.

Fotoğraf 18. Çizgili (çubuklu) alaca dokuma

Fotoğraf 19. Çizgili (çubuklu) alaca dokuma detay

Fotoğraf No: 18-19

Kaynak Kişi: Seher Yılmaz-Seben Merkez

Ürünün Türü: Alaca dokuma (dış donluk)

İnceleme Tarihi: 08.04.2017

Bulunduğu Yer: Seben Merkez

Yapım Yılı: 60 yıllık

Atkı Sıklığı: 16 (1 cm'de)

Çözü Sıklığı: 17 (1 cm'de)

İplik Cinsi: Çözgü: Pamuk **Atkı:** Pamuk

Uygulanan Teknik: Bezayağı örgüsü

Kullanılan Renkler: Kırmızı, beyaz, lacivert, kahverengi

Kompozisyon: Alaca dokuma yörede çubuklu adı verilen lacivert, beyaz, kırmızı, kahverengi renklerde kalın ve ince çizgili şekilde dokunmuştur. Bezayağı örgüsü ile dış donluk olarak üretilmiştir.

Fotoğraf 20. Çizgili (çubuklu) alaca dokuma

Fotoğraf 21. Çizgili (çubuklu) alaca dokuma detay

Fotoğraf No: 20-21

Kaynak Kişi: Semra Güçbilmez-Seben Merkez

Ürünün Türü: Alaca dokuma (dış donluk)

İnceleme Tarihi: 08.04.2017

Bulunduğu Yer: Seben Merkez

Yapım Yılı: 80 yıllık

Atkı Sıklığı: 16 (1 cm'de)

Çözü Sıklığı: 17 (1 cm'de)

İplik Cinsi: Çözgü: Pamuk **Atkı:** Pamuk

Uygulanan Teknik: Bezayağı örgüsü

Kullanılan Renkler: Kırmızı, beyaz, lacivert, kahverengi

Kompozisyon: Alaca dokuma yörede çubuklu adı verilen lacivert, beyaz, kırmızı, kahverengi renklerde kalın ve ince çizgili şekilde dokunmuştur. Bezayağı örgüsü ile dış donluk olarak üretilmiştir.

Fotoğraf 22. Kareli (çatkılı) alaca dokuma

Fotoğraf 23. Kareli (çatkılı) alaca dokuma detay

Fotoğraf No: 22-23

Kaynak Kişi: Aynur Güçbilmez-Seben Merkez

Ürünün Türü: Alaca dokuma (iç donluk-gömleklilik)

İnceleme Tarihi: 08.04.2017

Bulunduğu Yer: Seben Merkez

Yapım Yılı: 42 yıllık

Atkı Sıklığı: 16 (1 cm'de)

Çözü Sıklığı: 17 (1 cm'de)

İplik Cinsi: Çözü: Pamuk **Atkı:** Pamuk

Uygulanan Teknik: Bezayağı örgüsü

Kullanılan Renkler: Kırmızı, beyaz, lacivert

Kompozisyon: Alaca dokumada, atkı ve çözüde kullanılan farklı renk ipliklerle, değişik kalınlıklarda çizgilerin kesişmesi ile değişik büyüklüklerde iç içe geçmiş kareler elde edilmiştir. Bezayağı örgüsü ile dokunmuştur. Kareli (yörede çatkılı) dokunan alaca dokuma iç donluk-gömleklilik olarak üretilmiştir.

Fotoğraf 24. Kareli (çatıklı) alaca dokuma

Fotoğraf 25. Kareli (çatıklı) alaca dokuma detay

Fotoğraf No: 24-25

Kaynak Kişi: Fatma Kutlu-Seben Kızık Köyü

Ürünün Türü: Alaca dokuma (iç donluk-gömleklilik)

İnceleme Tarihi: 08.04.2017

Bulunduğu Yer: Seben Merkez

Yapım Yılı: 55 yıllık

Atkı Sıklığı: 16 (1 cm'de)

Çözü Sıklığı: 17 (1 cm'de)

İplik Cinsi: Çözü: Pamuk **Atkı:** Pamuk

Uygulanan Teknik: Bezayağı örgüsü

Kullanılan Renkler: Lacivert, kırmızı, beyaz, turuncu

Kompozisyon: Alaca dokumada, atkı ve çözüde kullanılan farklı renk ipliklerle, değişik kalınlıklarda çizgilerin kesişmesi ile değişik büyüklüklerde kare ve dikdörtgenler elde edilmiştir. Bezayağı örgüsü ile dokunmuştur. Kareli (yörede çatıklı) dokunan alaca dokuma iç donluk-gömleklilik olarak üretilmiştir.

Fotoğraf 26. Kareli (çatkılı) alaca dokuma

Fotoğraf 27. Kareli (çatkılı) alaca dokuma detay

Fotoğraf No: 26-27

Kaynak Kişi: Ayten Güçbilmez-Seben Merkez

Ürünün Türü: Alaca dokuma (iç donluk-gömlüklik)

İnceleme Tarihi: 08.04.2017

Bulunduğu Yer: Seben Merkez

Yapım Yılı: 65 yıllık

Atkı Sıklığı: 16 (1 cm'de)

Çözü Sıklığı: 17 (1 cm'de)

İplik Cinsi: Çözgü: Pamuk **Atkı:** Pamuk

Uygulanan Teknik: Bezayağı örgüsü

Kullanılan Renkler: Kırmızı, beyaz, lacivert, sarı

Kompozisyon: Alaca dokumada, atkı ve çözgüde kullanılan farklı renk ipliklerle, değişik kalınlıklarda çizgilerin kesişmesi ile değişik büyüklüklerde kare ve dikdörtgenler elde edilmiştir. Bezayağı örgüsü ile dokunmuştur. Kareli (yörede çatkılı) dokunan alaca dokuma iç donluk-gömlüklik olarak üretilmiştir.

Fotoğraf 28. Kareli (çatkılı) alaca dokuma

Fotoğraf 29. Kareli (çatkılı) alaca dokuma detay

Fotoğraf No: 28-29

Kaynak Kişi: Hüsniye Bayram-Seben Merkez

Ürünün Türü: Alaca dokuma (iç donluk-gömleklilik)

İnceleme Tarihi: 08.04.2017

Bulunduğu Yer: Seben Merkez

Yapım Yılı: 60 yıllık

Atkı Sıklığı: 16 (1 cm'de)

Çözü Sıklığı: 17 (1 cm'de)

İplik Cinsi: Çözü: Pamuk **Atkı:** Pamuk

Uygulanan Teknik: Bezayağı örgüsü

Kullanılan Renkler: Kırmızı, beyaz, lacivert, sarı

Kompozisyon: Alaca dokumada, atkı ve çözüde kullanılan farklı renk ipliklerle, değişik kalınlıklarda çizgilerin kesişmesi ile değişik büyüklüklerde iç içe geçmiş kareler elde edilmiştir. Bezayağı örgüsü ile dokunmuştur. Kareli (yörede çatkılı) dokunan alaca dokuma iç donluk-gömleklilik olarak üretilmiştir.

Fotoğraf 30. Kareli (çatkılı) alaca dokuma

Fotoğraf 31. Kareli (çatkılı) alaca dokuma detay

Fotoğraf No: 30-31

Kaynak Kişi: Fatma Gülenç-Seben Kızık Köyü

Ürünün Türü: Alaca dokuma (iç donluk-gömleklilik)

İnceleme Tarihi: 08.04.2017

Bulunduğu Yer: Seben Merkez

Yapım Yılı: 55 yıllık

Atkı Sıklığı: 16 (1 cm'de)

Çözü Sıklığı: 17 (1 cm'de)

İplik Cinsi: Çözgü: Pamuk **Atkı:** Pamuk

Uygulanan Teknik: Bezayağı örgüsü

Kullanılan Renkler: Lacivert, kırmızı, beyaz, turuncu

Kompozisyon: Alaca dokumada, atkı ve çözgüde kullanılan farklı renk ipliklerle, değişik kalınlıklarda çizgilerin kesişmesi ile değişik büyüklüklerde kare ve dikdörtgenler elde edilmiştir. Bezayağı örgüsü ile dokunmuştur. Kareli (yörede çatkılı) dokunan alaca dokuma iç donluk-gömleklilik olarak üretilmiştir.

Fotoğraf 32. Kareli (çatkılı) alaca dokuma

Fotoğraf 33. Kareli (çatkılı) alaca dokuma detay

Fotoğraf No: 32-33

Kaynak Kişi: Rukiye Kura-Seben Merkez

Ürünün Türü: Alaca dokuma (iç donluk-gömleklilik)

İnceleme Tarihi: 08.04.2017

Bulunduğu Yer: Seben Merkez

Yapım Yılı: 55 yıllık

Atkı Sıklığı: 16 (1 cm'de)

Çözü Sıklığı: 17 (1 cm'de)

İplik Cinsi: Çözü: Pamuk Atkı: Pamuk

Uygulanan Teknik: Bezayağı örgüsü

Kullanılan Renkler: Lacivert, kırmızı

Kompozisyon: Alaca dokumada, atkı ve çözüde kullanılan farklı renk ipliklerle ekose kumaş görüntüsü elde edilmiştir. Bezayağı örgüsü ile dokunmuştur. Kareli (yörede çatkılı) dokunan alaca dokuma iç donluk-gömleklilik olarak üretilmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

El dokumacılığı geleneksel sanatlarımızın önemli bir koludur. Geçmişte günlük ihtiyaçları karşılamak ve aileye gelir sağlamak için Anadolu'da hemen hemen her evde yapılırken günümüzde teknolojik gelişmeler ve ekonomik nedenlerden dolayı gerilemiştir. Ülkemizin birçok yerinde olduğu gibi Seben yöresinde de dokumalar teknolojiye yenik düşmüştür. Araştırma yapılan Seben yöresinde teknolojinin gelişmesi

ile birlikte alaca dokumaların üretimi günümüzde tamamen yok olmuştur. Günümüzden 20-30 yıl öncesine kadar yörede her evde alaca dokumaları yapılırken, bugün alaca dokuma ile uğraşan kimseye rastlanmamıştır. Yörede bazı evlerde halen kurulu tezgâhlar bulunmaktadır. Fakat bu tezgâhlarda alaca dokumalar yapılmamaktadır. Yöre halkı halen günlük kıyafet olarak alaca don giymektedir. Yörede fabrikasyon alaca don giyen kadınlara rastlanılmıştır. Bunun sebebini sorduğumuzda daha ucuz bulabildiklerini, eskisi gibi dokuma ile uğraşamadıklarını belirtmişlerdir.

Yörede hemen her evde alaca dokuma bulunmaktadır. Tespit edilen alaca dokumalarda bezayağı örgüsü kullanılmıştır. Desen özellikleri açısından bakıldığında iç donluk alacalar kareli (çatkılı) ve dokusu ince, dış donluklar ise çizgili (çubuklu) dokusu kalın dokumalar olarak tespit edilmiştir. Kullanılan renkler, kırmızı, lacivert, turuncu, beyaz, sarı, hardal sarısı, kahverengi ve yeşildir. Hammadde olarak pamuk ipliği kullanılmıştır.

Yörede yapılacak olan faaliyetler, projeler, yöre halkı, kamu kuruluşları, eğitim kurumları ve belediye iş birlikleri sayesinde el dokumalarının değer kazanmasına, yeni pazarlar bulunmasına ve kalitenin artmasına öncülük etmelidir. Seben Belediye Başkanlığı ile yapılan görüşmelerde bu konunun önemine vurgu yapılmıştır. Yörede yapılan alaca dokumaların yaşatılması ve yöre halkına gelir sağlaması açısından yapılabilecek faaliyetler, projelerle kurulabilecek atölyeler hem ekonomik katkı sağlayabilir hem de kaybolmaya yüz tutmuş bir geleneği yeniden hayata döndürebilir. Bunun Burdur'da yapılan bir örneği vardır. Alaca dokumacılığı, halıcılığın gelişmesiyle Burdur'da yok olmaya başlayınca Burdur Belediyesi 2004 yılında "Burdur El Sanatlarını Geliştirme Projesi" hazırlamış ve Alaca Dokuma Atölyesi kurmuştur. Bu atölye içinde hem alaca bez dokumacılığı hem de İbecik bezi yeni tasarım ürünler oluşturularak üretilmeye devam edilmektedir (Soysaldı ve Balkanal, 2011: 155). Bu proje yöresel dokumaların günümüzde yaşatılması açısından yöre için önemli bir gelişmedir.

Geçmişte günlük ihtiyaçları karşılamak amacıyla yapılan dokumalar şimdi teknolojinin gelişmesiyle birlikte yerini fabrikasyon ürünlere bırakmaktadır. Daha ucuz ve iş yükü getirmeyen bu ürünler piyasada her yerde rahatlıkla bulunabildiğinden özellikle köylerimizde yaşayan insanlar bunlara rağbet göstermektedir. Sadece alaca dokuma değil yöresel el sanatlarımızın her alanında saha araştırmalarına önem verilmeli geçmişte ve günümüzde yapılan el sanatlarımız literatüre kazandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- ARSEVEN, Celal Esat. (1986). *Sanat Ansiklopedisi*. Cilt: 1, Ankara.
- BÜYÜK LAROUSSE SÖZLÜK ve ANSİKLOPEDİSİ (1992). Milliyet Yayınları, İstanbul.
- ER, İlker ve GENÇ, Serdar. (2008). "XVII. Yüzyıl Sonlarında Balıkesir'de Giyim Kuşam", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 19, Haziran, Balıkesir.
- ERASLAN, Işıl ve ATALAYER, Günay. (2013). "Anadolu'da "Alaca" Üzerine Bir Karşılaştırma", *Akdeniz Sanat Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 11, Antalya.
- EVLİYA ÇELEBİ. (1314 H). "Seyahatname" Cilt: 2, İstanbul.
- İLKER, Ayşe. (2001). "Kuzey Azerbaycan Türkçesindeki "Alator" Kelimesi Üzerine", *Türkbilim Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, Sayı, 2.
- İMER, Zahide. (2001). *Gaziantep Yöresinde Üretilen Kutnu, Alaca ve Meydaniye Kumaşların Bazı Teknolojik Özellikleri*, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları: 2690, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 320, Maddi Kültür Dizisi: 31, Ankara.
- İNALCIK, Halil. (2008). *Türkiye Tekstil Tarihi Üzerine Araştırmalar*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Genel Yayın: 1557, 1. Baskı, İstanbul.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat. (1988). *Osmanlılarda Narh Müessesesi ve 1640 Tarihli Narh Defteri*, Enderun Yayınevi, İstanbul.
- MEYDAN LAROUSSE. (1992). *Büyük Lügat ve Ansiklopedi*, Sabah Yayınları, Cilt: 1, İstanbul.
- ÖNDER, Mehmet. (1998). *Antika ve Eski Eserler Kılavuzu*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- ÖNLÜ, Nesrin. (1994). Geleneksel Dokumalarımızda Çizgi Desenli Kumaşlar ve Günümüzdeki Durumu, *El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri*, Ankara.
- ÖZBEL, Kenan. (1948). *El Sanatları III, Eski Türk Kumaşları*, C.H.P: Halk Evleri Bürosu.
- ÖZDEMİR, Melda, YETİM, Fatma ve KASAPLI, Hülya. (2011). *Bolu İli Yöresel Kıyafetleri ve Folklorik Yapma Bebek Üretiminde Değerlendirilmesi*, Bolu Belediyesi Bolu Araştırmaları Merkezi Yayınları, Sayı: 9, ISBN: 978-605-4111-11-4, 1. Baskı, Pulat Basımevi, Bolu.
- ÖZEN, (Esiner), Mine. (1981). "Türkçe'de Kumaş Adları", *Tarih Dergisi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Sayı: 33, İstanbul.
- SALMAN, Fikri. (2004). "Türk Kumaş Sanatında Görülen Geleneksel Kumaş Çeşitlerimiz", *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, Sayı: 6.
- SAMIKIRAN, Oğuzhan. (2014). "Nefs-î Şam Örneğinde Gayrimüslimlerin Nüfus ve Mesleklerine Dair Bir Araştırma (1674-1700)", *Avrasya İncelemeleri Dergisi (AVİD)*, Cilt: 3, Sayı: 2, İstanbul.
- SOYSALDI, Aysen, BALKANAL, Zeynep. (2011). Burdur'da Yapılan Bir El Dokuması "İbecik Bezi", *III. Uluslararası Türk El Dokumaları (Tekstil) ve Gelenekli Sanatlar Kongresi*, Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi Başkanlığı, 30-31 Mayıs, Konya.

- SOYSALDI, Aysen, GÖK (Çatalkaya) Ebru. (2016). Ülker Muncuk Müzesinde Bulunan Bazı Alaca Kumaş Örneklerinin Teknik ve Desen Özellikleri, *VI. Uluslararası Türk Sanatı, Tarihi ve Folkloru Kongresi/Sanat Etkinlikleri*, 12-14 Mayıs, Konya.
- SUSAM, Esin. (2010). *Osmanlı Sanayileşme Hareketleri ve Teşvik-i Sanayi Kanunu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Tarih Bölümü, Eylül, Isparta.
- ŞAHİN, Harun. (2011). "Osmanlı Döneminde Maraş'ta İktisadi Faaliyetler: 19. Yüzyılın Sonu ve 20. Yüzyılın Başlarında", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 10, Gaziantep.
- TÜRK DİL KURUMU, Güncel Türkçe Sözlük: <http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 02.04.2017
- ÜNAL, Mehmet Ali. (2011). *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- YARDIMCI (Gürcan), Kevser. (2016). Osmanlı Dönemi Dokuma Sanatı Ürünlerinden Örnekler, *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, Volume 2, (Special Issue 1), August, 2016. Special Issue on the Proceedings of the 5th ISCS Conference, Kazakhstan, 2016. (<http://www.intjcss.com/tr/multimedia/2c1si/2c18siyardimci.pdf>) Erişim Tarihi: 10.04.2017.
- YENER, Enise. (1976). "Eski Ankara Kadın Kıyafetleri ve Giyiniş Tarzları", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Sayı: 3, Cilt: 13, Ankara. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1234/14100.pdf>, Erişim Tarihi: 03.04.2017
- YILDIRIM, Mehmet Ali. (2012). "XIX. Yüzyılın Son Çeyreğinde Ayntab'ın Sosyal ve Ekonomik Durumundan Bir Kesit", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 11, Gaziantep.
- QUATAERT, Donald. (2008). *Sanayi Devrimi Çağında Osmanlı İmalat Sektörü*, İletişim Yayınları: 543, Tarih dizisi: 51, İstanbul.
- <http://www.seben.bel.tr>-Erişim Tarihi: 25.09.2017

Kaynak Kişiler

- Aynur Güçbilmez- Seben Merkez
Ayten Güçbilmez-Seben Merkez
Fatma Kura-Seben Merkez
Fatma Kılıç-Seben Merkez
Fatma Kartal-Seben Kızık Köyü
Fatma Gülenç-Seben Kızık Köyü
Fatma Kutlu-Seben Kızık Köyü
Düriye Güçbilmez-Seben Merkez
Hüsniye Bayram-Seben Merkez
Münevver Güçbilmez-Seben Merkez
Seher Yılmaz-Seben Merkez

Semra Güçbilmez-Seben Merkez

Rabia Ünalán-Seben Merkez

Rukiye Kura-Seben Merkez